

Konya ili Ereğli, Karapınar, Emirgazi ve Halkapınar ilçeleri sebze tarımı potansiyeli ve geliştirilebilme olanakları

Önder Türkmen^{1*}, Musa Seymen¹, Mustafa Paksoy^{1,2}, Hasan Arisoy³, Ertan Sait Kurtar¹

1 Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, Konya, Türkiye

2 Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, Bişkek, Kırgızistan

3 Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Konya, Türkiye

Özet: Konya ili Ereğli, Karapınar, Emirgazi ve Halkapınar ilçeleri sebze üretim miktarları bakımından incelendiğinde domates, havuç, kavun, karpuz, soğan, sarımsak ve çerezlik kabak türlerinin bölgenin sebze potansiyelini oluşturduğu görülmektedir. Bölge, bu türlerin yetiştiriciliği için önemli bir tarım alanı olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu türlerin yetiştiriciliği kadar sanayisinin de geliştirilmesi bölge çiftçisine büyük katkı sağlayacaktır. Bölgenin kavun ve karpuz üretiminde Türkiye'nin en önemli üretim yeri olan Çukurova'ya çok yakın olması ve piyasaya arzın bu bölgeden sonra gerçekleşmesi çok önemli bir avantaj olarak görülmektedir. Bu bağlamda kavun ve karpuz tarımının yaygınlaşması ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Serin iklim sebzelerinden lahanası, karnabahar, brokoli, kırmızı lahanası, ıspanak, pırasa vb. türlerin tarımının bölgede önemli bir potansiyel değer oluşturması mümkündür. Sonuç olarak, bu ve benzeri türlerin yaygınlaşması hususunda gerekli çalışmalar zaman kaybetmeden yapılmalı, bölge üreticileri hastalık ve zararlı kontrolü, gübreleme ve sulama konusunda bilgilendirilmelidir.

Anahtar sözcükler: Konya, Ereğli, Emirgazi, Halkapınar, Karapınar, sebzecilik potansiyeli;

Potential of vegetable and possibilities of improvement in Ereğli, Karapınar, Emirgazi and Halkapınar districts of Konya province

Abstract: When the amount of vegetable production is evaluated for Ereğli, Karapınar, Emirgazi and Halkapınar district of Konya province, tomato, carrot, melon, watermelon, onion, garlic and appetizer squash constitute the vegetable potential of this region. This area is considered as an important farmland for growing of these species. The development of the industry as much as the cultivation of these species will also greatly contribute to the regional farmers. It is considered as a great important advantage that this region is too close to Çukurova which is the most important area for production of melon and watermelon in Turkey and the supply to the market is realized after this region. In this context, studies about the generalise of melon and watermelon cultivation should be performed. It is possible that cultivation of cool climate vegetables such as cabbage, cauliflower, broccoli, red cabbage, spinach, leeks and so on create an important potential value. As a consequence, the essential initiatives should be done to ensure the spread of these species and so on as soon as possible, and regional agricultural producers should be informed about disease and pest control, fertilization and irrigation.

Keywords: Konya, Ereğli, Emirgazi, Halkapınar, Karapınar, vegetable potential

GİRİŞ

Türkiye, iklim ve toprak koşulları göz önüne alındığında tarıma elverişli bir ülke konumundadır. Ancak tüm dünyada olduğu gibi gün geçtikçe tarımı sınırlandıran faktörler etkisini artırmaktadır. Tarım alanlarının plansız kullanılması ve üretimi artırmak için yapılan yanlış uygulamalar, tarım arazilerini ve verimliliği sınırlandırmaktadır. Bir taraftan da artan dünya nüfusuna bağlı olarak, kişi başına düşen bitkisel ürün talebi de artmaktadır. Dolayısı ile dünya nüfusunun gıda talebini karşılamak için daha fazla çaba gerekmektedir.

Sebze ve meyvenin gerek insan sağlığı ve gerekse dengeli beslenme açısından önemi ortaya konulmuş, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler farklı kampanyalarla tüketimi teşvik etmişlerdir (1). Yaşamımızın bir parçası olan sebze kendine özgü tat ve aroması ile sofralarımızı süsleyen vitamin ve mineral kaynaklarıdır. Günümüzde sebzelerin insan sağlığı açısından önemi açıkça bilinmektedir. Yeterli ve dengeli beslenmek için sebzeler insan hayatında vazgeçilmez temel gıdalar içinde yerini almıştır (2). İnsanların bilinçlenmesi sonucu son zamanlarda beslenme alışkanlıkları değişmiş, buna bağlı olarak sebze ve meyve tüketimi beslenmede önemli bir yere sahip olmuştur.

Sebze tarımı birim alanda yarattığı yüksek verim ve sağladığı net gelir nedeniyle, her geçen gün daha fazla dikkat çekmekte; geleneksel sebze üreticilerine ek olarak, tarımın diğer alanlarında faaliyet gösteren diğer üreticilerin ve hatta sanayi, inşaat, turizm, ulaşım gibi sektör dışı kişilerin ve şirketlerin de ilgi odağı haline gelmektedir. Bu durum, sebzecilik sektöründe geleneksel üretici görünümüne yeni bir boyut eklemiş ve ayrıca işletme şekillerinde de önemli yapısal değişiklikler meydana getirmeye başlamıştır (3). Ancak sebze tarımı alanları turizm, kentleşme, sanayileşme ve yeni yolların açılması ile daralma eğilimi içine girmiştir. Nitekim Türkiye’de 2010 yılında sebze tarımına ayrılan alan 1 089 700 ha iken günümüzde 804 000 ha alana düşmüştür (5). Bir taraftan da sebze ürünlerine olan talep hem iç pazarda hem de dış pazarda artma eğilimindedir. Diğer taraftan verimlilikte son yıllarda çok önemli oranda artışların görüldüğü gözlenmiştir.

Bitkisel üretimde birim alandan alınan ortalama verim tarla ürünlerinde 340 kg/da, meyvelerde 463 kg/da olarak gerçekleşirken (4), günümüzde sebzecilikte ortalama 3 554 kg/da verim elde edilmektedir. Ülkemizde 239 436 34 ha toplam tarım alanı bulunmakta ve bu alanın 15 737 705 ha’ı tarla bitkileri, 411 398 ha’ı nadas, 3 283 848 ha’ı meyve, 804 000 ha’ı sebze ve 4 597 ha’ı süs bitkileri yetiştiriciliğinde kullanılmaktadır. Ülkemizde sebze üretimi yapılan bu alanlardan toplam 28 570 146 ton sebze üretimi gerçekleştirilmektedir. Konya’da ise toplam 207 665 da sebze ekim alanında 785 338 ton sebze üretimi yapılmaktadır. İlçe bazında incelendiğinde Ereğli 47 595 da alanda 188 758 ton sebze üretiminde bulunurken, Karapınar 12 550 da alanda 60 732 ton sebze üretimi yapmıştır (5). Bunun yanı sıra Emirgazi ve Halkapınar’ a ait TÜİK verileri bulunmamaktadır. Bölge

genel itibari ile incelendiğinde sebze üretimi sınırlı sayıda türlerde yapılmakta olup, birim alandan elde edilen verim yeterli değildir. Ancak özellikle mor havuç başta olmak üzere sanayi sebzeçiliği son dönemde yayılma eğiliminde olup bunun önümüzdeki süreçte daha da artacağı öngörülmektedir.

Sebze yetiştiriciliği genel itibari ile birim alandan yüksek verimin alındığı, pazar değeri yüksek olan ürünlerin yetiştirildiği bir tarım koludur. Sunulan bu çalışmada Konya ili Ereğli, Karapınar, Emirgazi ve Halkapınar ilçelerinin sebze tarımı potansiyelinin ortaya konulması ve yeni ürün deseninde sebzeçiliğin payının artırılması çabalarına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Konya Ereğli, Karapınar, Emirgazi ve Halkapınar ilçeleri ekolojik özellikler

Konya Ereğli ilçesi 37° 30' 35'' kuzey enlemi ile 34° 02' 23'' doğu boylamları arasında yer almakta olup, ortalama rakımı 1060 m ve yüz ölçümü 2260 km²'dir. Konya Karapınar ilçesi 37° 42' 36'' kuzey enlemi ile 33° 32' 23'' doğu boylamları arasında yer almakta olup, ortalama rakımı 1004 m ve yüz ölçümü 2670 km²'dir. Konya Emirgazi ilçesi 37° 54' -5'' kuzey enlemi ile 33° 49' 47'' doğu boylamları arasında yer almakta olup, ortalama rakımı 872 m ve yüz ölçümü 829 km²'dir. Konya Halkapınar ilçesi 37° 25' 47'' kuzey enlemi ile 34° 10' 47'' doğu boylamları arasında yer almakta olup, ortalama rakımı 1170 m ve yüz ölçümü 362 km²'dir (6).

Bölgenin toprak özellikleri incelendiğinde genellikle alüvyal ve kolüvyal toprak yapısına sahiptir. Bu topraklar özellikle düşük organik madde ile karakterize edilmekte (7), bu problemin çözümüne yönelik önlemlerin alınması zorunluluk teşkil etmektedir. Ayrıca bölge toprakları mevcut yapısı bakımından tuzlu olup yetiştiricilikte sorun oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra bölgedeki tarım alanları genellikle taban suyu kullanılarak sulanmakta ve taban suları SAR içeriği yüksek tuzlu sular olarak nitelendirilmektedir (8).

Konya Ereğli ilçesinin uzun yıllar ortalaması iklim değerleri Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden elde edilmiş olup Tablo 1'de verilmiştir. Tablodan görüldüğü gibi ortalama sıcaklık 23.3 C° ile temmuz ayında en yüksek olmuştur. Bunun yanı sıra ağustos ve haziran ayları da en yüksek sıcaklıkların yaşandığı dönemler olarak görülmektedir. En yüksek sıcaklıklar incelendiğinde temmuz ayı 31.3 C° ve ağustos ayı 31.2 C° ile en sıcak geçen aylar olarak karşımıza çıkmıştır. En düşük sıcaklık ortalamaları incelendiğinde ocak ayı -4.5 C° ile en soğuk ay olmuştur. Elde edilen sonuçlara göre bölgede nisan-ekim ayları arasında açıkta sebze yetiştiriciliği söz konusu olmaktadır. Ortalama sıcaklık değerleri incelendiğinde en dikkat edilmesi gereken dönem nisan ve ekim aylarında meydana gelen düşük sıcaklıklardır. Tablo incelendiğinde nisan ayının ortalama en düşük sıcaklığı 4.7 C° ekim ayının ise 5 C° olarak görülmektedir. Fakat bu dönemlerde günlük meydana gelen don tehlikeleri sebze yetiştiriciliğinde büyük anlamda sıkıntılara yol açmaktadır. Bu sebepten dolayı, bölgede açıkta sebze yetiştiriciliği yapılacak ise mayıs-eylül arası 5 aylık yetiştirme süresi göz önüne alınmalıdır. Kışlık sebze türleri düşünüldüğünde bu

*Önder TÜRKMEN, Musa SEYMEN, Mustafa PAKSOY, Hasan ARISOY, Ertan
Sait KURTAR*

dönem biraz daha uzatılıp geçiş dönemlerinin de yetiştirme döneminin içine alınabileceği düşünülmektedir. Buharlaştırma miktarına bakıldığında en yüksek buharlaştırma vejetasyon döneminde meydana gelmekte ve bu dönemde sulamanın önemi ortaya çıkmaktadır. Vejetasyon dönemindeki rüzgar hızına bakıldığında rüzgar hızının 1.6-1.9 m/s arasında değiştiği ve bir çok sebze türünün yetiştiriciliğinde sorun teşkil etmediği görülmektedir. Aylara göre ortalama nem miktarlarına bakıldığında kış dönemlerinde nem miktarı yüksek iken vejetasyon döneminde havanın ısınmasıyla nem miktarı % 47' lere kadar düşmektedir. Yağış miktarına bakıldığında en yağışlı geçen ay 40.3 mm ile nisan ayı olarak görülmekte, bunun yanı sıra kış aylarında da yağış almaktadır.

Tablo 1. Konya Ereğli Uzun Yıllar Ortalaması (1975-2015) Bazı İklim Verileri (9).

	Oca.	Şub.	Mar.	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.	Kas.	Ara.	Yıl.
S	0.1	1.6	6.3	11.6	16.1	20.2	23.3	22.6	18.1	12.3	6.3	1.9	11.70
Y.S	5.5	7.5	12.8	18.2	23.0	27.6	31.3	31.2	27.2	20.7	13.4	7.3	18.78
D.S	-4.5	-3.6	0.2	4.7	8.4	11.8	14.2	13.4	9.3	5.0	0.4	-2.7	4.72
A.Y.B	-	-	-	88.0	179.6	234.1	298.7	262.0	184.5	96.9	2.3	-	167.14
O.R.H	1.6	1.8	2.1	2.2	1.9	1.8	1.8	1.6	1.6	1.6	1.5	1.6	1.75
N	74.7	70.4	63.0	58.0	57.0	51.6	47.4	50.0	54.3	63.3	69.4	75.2	61.19
T.Y*	30.6	28.5	32.2	40.3	36.0	25.2	5.7	4.6	8.0	23.0	28.5	36.4	24.92

S: ortalama sıcaklık (°C), Y.S: ortalama yüksek sıcaklık (°C) D.S: ortalama düşük sıcaklık (°C), A.Y.B: açık yüzey buharlaşması (mm), O.R.H: ortalama rüzgar hızı (m/s), N: ortalama nem miktarı (%), T.Y: toplam yağış ortalaması (mm)

Konya Karapınar ilçesinin uzun yıllar ortalaması iklim değerleri Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden elde edilmiş olup Tablo 2'de verilmiştir. Tablodan görüldüğü gibi ortalama sıcaklık 23.1 C° ile temmuz ayında en yüksek olmuştur. Bunun yanı sıra ağustos ve haziran ayları da en yüksek sıcaklıkların yaşandığı dönemler olarak görülmektedir. En yüksek sıcaklıklar incelendiğinde temmuz ve ağustos ayları 30.9 C° ile en sıcak geçen aylar olarak karşımıza çıkmıştır. En düşük sıcaklık ortalamaları incelendiğinde ocak ayı -5.3 C° ile en soğuk ay olmuştur. Elde edilen sonuçlar Ereğli ilçesiyle büyük anlamda benzerlik göstermiştir. Aynı vejetasyon dönemlerinde açıkta sebze yetiştiriciliği yapılabileceği görülmektedir. Fakat bölgede dikkat edilmesi gereken en önemli konulardan bir tanesi ilkbahar geç donları ve sonbahar erken donlarıdır. Tablodan da görülebileceği gibi nisan ayının ortalama en düşük sıcaklığı 3.1 C° ekim ayının ise 3.7 C° olarak görülmektedir. Bu dönemlerde kışlık sebze türlerinin yetiştiriciliğinde büyük anlamda risk olmayacağı fakat sıcak iklim sebze türlerinin yetiştiriciliğinde kısıtların olduğu görülmektedir. Bundan dolayı bölgede yapılacak olan açıkta sebze yetiştiriciliği için mayıs ayının başından itibaren araziye girilmelidir. Buharlaştırma miktarına bakıldığında en yüksek

buharlaşma vejetasyon döneminde meydana, gelmekte ve bu dönemde sulamanın önemi ortaya çıkmaktadır. Vejetasyon dönemindeki rüzgar hızına bakıldığında rüzgar hızının 2.3 – 3.1 m/s arasında değiştiği ve bir çok sebze türünün yetiştiriciliğinde sorun teşkil etmediği görülmektedir. Aylara göre ortalama nem miktarlarına bakıldığında kiş dönemlerinde nem miktarı yüksek iken vejetasyon döneminde havanında ısınmasıyla nem miktarı % 45' lere kadar düşmektedir. Yağış miktarına bakıldığında en yağışlı geçen ay 34.3 mm ile mayıs ayı olarak görülmektedir. Fakat bu dönemlerde meydana gelen yağışların birçoğu kar yağışı olarak görülmektedir. Genellikle vejetasyon dönemi kurak bir havaya sahip olup sulama önemli yere sahiptir.

Bölgedeki diğer ilçeler Emirgazi ve Halkapınar'a ait iklim verileri mevcut değildir. Ancak aynı bölgede olması nedeniyle iklimsel verilerde benzerlik olacağı öngörülmüştür.

Tablo-2. Konya Karapınar Uzun Yıllar Ortalaması (1975-2015) Bazı İklım Verileri (9).

	Oca.	şub.	Mar.	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.	Kas.	Ara.	Yıl.
S	-0.5	0.9	5.4	10.7	15.5	19.9	23.1	22.4	17.7	11.6	5.5	1.4	11.14
Y.S	5.0	7.1	12.6	18.1	23.1	27.5	30.9	30.9	27.0	20.5	13.0	6.9	15.98
D.S	-5.3	-4.6	-1.2	3.1	7.2	10.8	13.5	12.7	8.3	3.7	-1.0	-3.4	3.65
A.Y.B	-	-	0.3	62.3	147.2	196.1	257.8	244.3	166.1	77.9	4.0	-	128.44
O.R.H	2.7	2.9	3.0	3.0	2.6	2.7	3.1	2.8	2.3	2.2	2.3	2.6	2.68
N	77.6	74.4	66.9	61.3	58.4	51.2	45.0	46.0	51.2	62.2	71.6	77.9	61.98
T.Y*	27.2	24.1	23.9	32.4	34.3	22.9	4.5	1.9	7.9	20.2	24.9	34.2	21.53

S: ortalama sıcaklık (°C), Y.S: ortalama yüksek sıcaklık (°C) D.S: ortalama düşük sıcaklık (°C), A.Y.B: açık yüzey buharlaşması (mm), O.R.H: ortalama rüzgar hızı (m/s), N: ortalama nem miktarı (%), T.Y: toplam yağış ortalaması

Konya Ereğli, Karapınar, Emirgazi ve Halkapınar ilçeleri sebze retimi

Konya Ereğli ilçesi 2000, 2005, 2010 ve 2015 yılına ait sebze üretim alanları ve üretim miktarları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3 detaylı olarak incelendiğinde son verilere göre bölgede genellikle bazı sebze türleri ön plana çıkmıştır. Elde edilen verilere göre ilçede dikkate değer miktarda 11 sebze türü yetiştirilmekte olup, üretim miktarları domates, kavun, havuç, karpuz ve soğan gibi türler ne çıkmıştır. Bunun yanı sıra bazı yıllar sarımsak, ıspanak, lahana ve marul gibi sebze türleri de ekonomik anlamda yetiştiriciliği yapılmış fakat devamlılık göstermemiştir. Bölgede 2000 yılı verilerine göre 16.830 da olan sebze alanı günümüzde 47.595 da olmuş, buna paralel olarak 51.332 ton olan sebze üretimi de 188.758 ton'a çıkmıştır. Yıllar itibari ile bölgesel veriler

*Önder TÜRKMEN, Musa SEYMEN, Mustafa PAKSOY, Hasan ARISOY, Ertan
Sait KURTAR*

değerlendirildiğinde domates, bölge için en önemli sebze türü olmasına karşın bazı yıllarda üretiminde ciddi azalışlar görülmüştür. Kavun ise bölgeye 2005 yılından sonra girmiş olup gün geçtikçe üretim alanı ve üretim miktarı artmıştır. Havuç ekim alanı ve üretim miktarı zaman içinde artış göstererek bölge için önemli bir sebze türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölge için bir diğer önemli sebze türü karpuz olmuştur. Gün geçtikçe karpuz üretim alanı ve üretim miktarı artmıştır. Soğan bölgede ekonomik anlamda yetiştirilmekte olup bazı ara dönemlerde üretiminde ciddi anlamda azalışlar görülmüştür. Yaşanan fiyat dalgalanmaları nedeniyle ortaya çıkan belirsizlik, üretimde azalışa neden olsa da son zamanlarda bölgede tekrar kendini gösteren bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgede hıyar yetiştiriciliği yapılmakta olup genellikle istikrarlı bir üretim söz konusudur. Ancak son yıl değerlerinde az da olsa bir azalış görülmüştür. Bölgede istikrarlı bir biber yetiştiriciliği de yapılmakta olup son dönemde az da olsa üretim artışı görülmüştür. Bölgenin diğer bir sebze türü olan kabak, belirli bir üretim miktarına ulaşsa da son zamanlarda önemini yitirmiştir. Maydanoz da bölgede kendine yer bulan ve üretimi artan sebze türleri içerisinde yer almıştır. Bölgede fasulye ve patlıcan çok az miktarda üretilmekte ve yıllara göre üretim değerleri değişkenlik gösteren sebze türleri arasında yer almaktadır.

Tablo-3. Konya Ereğli ilçesi sebze ekim alanları ve üretim miktarları (5)

Tür	2000 yılı		2005 yılı		2010 yılı		2015 yılı	
	Ekim alanı (da)	Üretim miktarı (ton)	Ekim alanı (da)	Üretim miktarı (ton)	Ekim alanı (da)	Üretim miktarı (ton)	Ekim alanı (da)	Üretim miktarı (ton)
Domates	5.000	25.000	30.000	155.000	4.000	24.400	10.000	69.430
Kavun	-	-	500	1.750	700	2.450	15.000	52.500
Havuç	2.000	8.000	3.500	12.250	6.000	24.000	5.500	22.000
Karpuz	200	800	300	1.050	600	2.100	5.500	19.278
Soğan	4.170	4.126	850	1.879	1.100	2.200	7.000	14.000
Hıyar	2.000	10.000	4.000	14.000	3.100	15.500	1.500	7.500
Biber	1.100	660	850	425	850	1.530	750	1.500
Kabak	250	950	2.000	8.000	1.800	5.500	1.085	1.340
Maydanoz	50	50	300	210	336	336	900	810
Fasulye	800	480	200	60	400	400	320	320
Patlıcan	80	125	-	-	45	90	40	80
Toplam	16.830	51.332	43.130	195.379	18.931	78.556	47.595	188.758

Konya Karapınar ilçesine ait 2000, 2005, 2010 ve 2015 yılına ait sebze üretim alanları ve miktarları tablo 4’de verilmektedir. Tablo incelendiğinde Karapınar ilçesinin Ereğli ilçesine göre daha az sebze potansiyeli olan bir bölgedir olduğu görülmektedir. Son yıl verileri göz önüne alınarak yapılan değerlendirmede domates 33.326 ton üretimi ile en fazla üretilen sebze türü olmuştur. Bunu sırası ile havuç, kavun, karpuz ve sarımsak izlemiştir. Fakat son yıllarda üretim değerleri olmayan ve eski yıllarda ekonomik anlamda yetiştirilen soğan, ıspanak, bamya ve kabak gibi ürünler dikkat çekmektedir. Tür bazında değerlendirildiğinde domates

bölgeye girdiğinden bu yana sürekli üretim alanı ve miktarı artan bir sebze türü olmuştur. Havuç ise 2000 yılında 60 ton üretimi olmasına rağmen 2005 yılında bölgede önemini yitirmiştir. Daha sonra 2010 yılından itibaren bölge çiftçisi tekrar daha güçlü bir şekilde havuç üretimine yönelmiştir. Günümüzde ise bölgede 13.250 ton havuç üretiminin yapıldığı ve havucun bölgenin en fazla üretilen sebze türleri arasında yer aldığı dikkat çekmektedir.. Bölgede kavun üretimi önemini yitirmemiş olup eski yıllara göre kıyaslandığında iki katına çıkmıştır. Karpuz üretimi ise yıllar bazında artarak devam etmiştir. Fakat 2010 ve 2015 yılı üretim verilerine bakıldığında 4.000 ton civarında üretim değeri bulunmaktadır. Karpuz üretimi son dönemlerde belirli bir potansiyelde devam etmektedir. Sarımsak üretimine bakıldığında 2000 yılında 18 ton olan üretim, 2005’ de 50 ton olmuş ve 2010 yılında ise bölgede ekonomik anlamda yetiştiriciliği yapılmamıştır. Fakat 2015 yılı verileri incelendiğinde 1.750 ton sarımsak üretiminin olduğu görülmektedir.

Bölgenin diğer ilçeleri olan Emirgazi ve Halkapınar’a ait istatistik kurumu verileri bulunmamaktadır. Bundan dolayı bu iki ilçe için sebze potansiyeli belirlenememiş ve yorumlanamamıştır.

Tablo-4. Konya Karapınar ilçesi sebze ekim alanları ve üretim miktarları (5)

Tür	2000 yılı		2005 yılı		2010 yılı		2015 yılı	
	Ekim alanı (da)	Üretim miktarı (ton)	Ekim alanı (da)	Üretim miktarı (ton)	Ekim alanı (da)	Üretim miktarı (ton)	Ekim alanı (da)	Üretim miktarı (ton)
Domates	1.600	4.000	3.000	9.000	5.500	35.035	5.600	33.326
Havuç	30	60	-	-	2.500	13.000	2.650	13.250
Kavun	4.500	4.050	4.000	4.000	2.800	8.680	2.800	8.400
Karpuz	800	1.600	700	2.900	1.000	4.000	1.000	4.006
Sarımsak	30	18	50	50	-	-	500	1.750
Toplam	8.340	25.374	8.280	16.411	11.800	60.715	12.550	60.732

Sebze tarımının ekonomiye katkısı

Sebze tarımı, yoğun işgücü gerektirmesi, teknoloji, bilgi ve kısa dönemde geri dönüşüm sağlaması açısından birçok tarım koluna göre önemli avantajlar sağlayan bir üretim koludur (2). Ereğli ve Karapınar ilçelerinin iklim ve toprak özellikleri incelendiğinde ve aynı bölgede bulunan Emirgazi ve Halkapınar ilçelerinin iklim ve toprak özelliklerine ait verilerin bulunmamasına rağmen benzer özellikler göstereceği düşünüldüğünde bazı sebze türlerinin yetiştirilmesinin ekonomik anlamda daha karlı olacağı düşünülmektedir. Söz konusu bölge incelendiğinde domates en önemli sebze türü olarak görülmektedir. Bölgede hem sofralık hem de sanayilik domates yetiştiriciliğinin sulanabilir alanlar için önemli bir tarım kolu olacağı düşünülmektedir. Sanayilik domates yetiştiriciliğinin yetiştirme tekniği açısından makineli tarıma uygun olması geniş arazilerde avantaj olarak görülebilir.

Önder TÜRKMEN, Musa SEYMEN, Mustafa PAKSOY, Hasan ARISOY, Ertan Sait KURTAR

Sanayilik domatesi işleyen fabrikaların da bölgede yaygınlaşması halinde üretimin artarak bölge ekonomisine önemli katkılar sağlayacağı öngörülmektedir.

Bölgenin bir diğer önemli sebze ürünü olan havuç bölge ekonomisi için önemli bir yere sahiptir. Bölgede yetiştirilen mor havuç, geleneksel içeceklerimizden olan şalgam suyu üretiminde kullanılan bir sebze olarak yapıla gelmiştir. Sağlıklı beslenmede antioksidanların ve karotenlerin öneminin anlaşılması ile son dönemde mor havucun %90'dan fazlası konsantre sebze suyu, doğal gıda boyası ham maddesi olarak ihraç edilmektedir. Bu yönü ile verim ve kaliteyi artıracak uygulamalarla mor havucun Ereğli başta olmak üzere bölgede çok daha önemli üretim değerlerine sahip olacağı düşünülmektedir. Ancak bölgede mor havuç tarımının yaygınlaşmasının bu ürünü işleyen sanayi kuruluşlarının varlığı ile doğrudan orantılı olduğu unutulmamalıdır. Bu konudaki en önemli eksikliklerden birisi mor havuçta verimli yerli çeşit ve çeşitlerin olmamasıdır. Bölge çiftçisi tohum temin etmede büyük sıkıntılar yaşamakta ve piyasada çeşit denilerek yüksek fiyata satılan tohumlardan çiftçiler istedikleri sonucu alamamaktadırlar. Bu konuda kamu-özel sektör işbirliği ile bölgede adaptasyon sorunu yaşamayacak, verimli ve makul fiyatla satılacak standart ve hibrit çeşitlerin geliştirilmesinin bölgeye önemli katkılar sağlayacağı açıktır. Bu konuda yapılacak olan projelerin desteklenmesinin ülke ekonomisi ve bölgeye önemli katkılarda bulunacağı düşünülmektedir.

Bölgenin diğer ürünleri olan kavun ve karpuz bölge için önemli bir potansiyele sahiptir. Türkiye'de en önemli karpuz üretim bölgesi Çukurova bölgesidir. Bölgenin Çukurova bölgesine yakın olması oradaki üretimden sonra bölgenin devreye girebileceği ve Adana bölgesindeki tüccarlar vasıtası ile pazarlama sorunu yaşanmayacağı açıktır. Bu bağlamda uygun çeşit ve üretim modellemesi ile geniş alanlarda az emekle üretim yapılabilen karpuz ve kavun üretiminde bölgenin şu anda olduğundan çok daha yüksek bir potansiyele sahip olacağı öngörülmektedir. Bunun yanı sıra bölge, soğan ve pırasa yetiştiriciliği için de uygun konumdadır. Yapılacak olan bu ürünlerin depolama konusunda sıkıntısı olmayan il ve ilçelerin ortasında olması bu türlerin yetiştiriciliğini önemli kılmaktadır. Bunun yanı sıra bölgede tarla ürünlerine alternatif olarak makineli tarıma uygun ve birim alandan daha fazla ekonomik getirisi olan çerezlik kabağın bölge için önemli bir sebze türü olduğu düşünülmektedir. İleriki dönemlerde bu ürünün de bölgede ekonomik bir karşılığı olacağı düşünülmektedir.

Sebze yetiştiriciliğinde en önemli etkenlerden birisi pazarlamadır. Özellikle taze sebze üretimi düşünüldüğünde bölgenin Konya, Kayseri, Niğde, Aksaray, Nevşehir, Adana ve en önemlisi Ankara'ya ulaşımının kolay olması bir avantaj olarak görülmektedir. Fakat bölge bil hassa sanayilik sebze ürünleri yönünden daha avantajlı görülmektedir. Sanayilik ürünler taze tüketime yönelik sebze üretiminde görülen piyasa dalgalanmasından çok fazla etkilenmemektedir. Bu nedenle bölgede kurulacak olan fabrikalar sebze işleme sanayisinin geliştirilmesine katkı sağlayacak ve bununla birlikte bölge çiftçisinin tarımdan elde edeceği kar payı artacaktır.

Konya Ereğli, Karapınar, Emirgazi ve Halkapınar ilçeleri sebzeçiliği için öneriler

Sebze üretim miktarları incelendiğinde başlıca sebze türleri bölgenin sebze potansiyelini oluşturmaktadır. Bu bakımdan domates, havuç, kavun, karpuz, soğan, sarımsak ve çerezlik kabak yetiştiriciliği için bu ilçeler önemli bir bölge olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu türlerin bölgede sanayisinin geliştirilmesi bölge çiftçisine büyük katkı sağlayacaktır. Ayrıca “sözleşmeli üretim modelinin” geliştirilmesi özellikle sanayi sebzeçiliğinde arz-talep dengesini oluşturma yönünden önemlidir.

Başta sanayilik domates ve havuç olmak üzere bölge çiftçisinin bilgilendirilmesi amacıyla seminerlerin yapılmasında yarar olacaktır. Bölge üreticileri hastalık ve zararlı kontrolü, gübreleme ve sulama konularında bilgilendirilmelidir. Özellikle toprak analizi ve organik gübre kullanımı bölge topraklarının özellikleri ve ilerleyen yıllardaki sürdürülebilirliği açısından sebzeçilik için önem arz etmektedir.

Konya ilinde havuç üretim miktarı son on yılda 10 kat artmış olup Türkiye havuç üretiminin yaklaşık %71’ini karşılamaktadır. Mor havuç üretiminde Ereğli ön planda iken (Türkiye’nin mor havuç üretiminin tamamına yakını Ereğli ve Karapınar ilçelerinden sağlanmaktadır) sofralık havuç üretimi Çumra (Kaşınhanı) ilçesinde yapılmaktadır. Havuç Konya için aynı zamanda önemli bir ihraç ürünü olup toplam üretimin %40’ı ihraç edilmektedir. Özellikle mor havuçta yapılacak ıslah projeleri ile geliştirilecek olan çeşitler bölge çiftçisine fayda sağlayacaktır. Geliştirilecek olan çeşitlerin bu bölgelerde çalışmalarının yapılması bölgeye uyum sağlayacak çeşidin geliştirilmesinde önemli rol oynayacaktır. Bu geliştirilecek olan çeşitlerle adaptasyon sorunları yaşanmayacağından birim alandan verimin artırılması sağlanacak ve karlı bir tarım kolu olarak yaygınlaşacaktır.

Türkiye’de yetiştirilen kültür mantarının yaklaşık %14’ü Konya’da üretilmektedir. Adı geçen ilçelerde kurulacak olan mantarhaneler ile özellikle küçük arazilerde çalışan ve alternatif ürün arayışında olan üreticilere getirisi yüksek bir istihdam olanağı oluşturulacaktır.

Bölgenin iklim verileri incelendiğinde mayıs başı eylül sonu sebze tarımının yapılabileceği görülmektedir. Bu süreçte hemen hemen hiç yağış olmaması, oransal nemin düşük olması bölgede sulama kısıtı olan alanlarda sebze tarımının yapılabilirliğini ortadan kaldırmaktadır. Bu nedendir ki mevcut suyun daha etkin ve ekonomik kullanılması en önemli konu olup yetiştiricilikte damlama sulama yöntemi tercih edilmelidir.

Kavun ve karpuz üretiminde Türkiye’nin en önemli üretim bölgesi olan Çukurova bölgesine yakın olması ve piyasaya arzın bu bölgeden sonra

gerçekleşmesi çok önemli bir avantaj olarak görülmektedir. Bu bağlamda kavun ve karpuz tarımının yaygınlaşması ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.

Kavun ve karpuz tarımının yaygınlaştırılmasıyla ilişkili olarak erkencilik sağlamak, ürünü geç donlardan korumak, birim alandan daha yüksek verim ve daha kaliteli ürünler almak amacıyla turfandacılığa yönelik örtüaltı tarımın yaygınlaştırılması da önemli bir konudur. Zira Konya güneş ve rüzgar enerjisinin, jeotermal sıcak su kaynaklarının ısıtma amaçlı kullanılmasıyla örtüaltı sebzeçiliğinde önemli atılımlara imza atabilecek potansiyele sahiptir.

Serin iklim sebzelerinden lahana, karnabahar, brokoli, kırmızı lahana, ıspanak, pırasa vb. türlerin tarımının bölgede önemli bir potansiyel oluşturması mümkündür. Bu ve benzeri türlerin yaygınlaşması hususunda gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. **Akbay, C., Candemir, S., Orhan, E.,** (2005). Türkiye’de Yaş Meyve ve Sebze Ürünleri Üretim ve Pazarlaması. KSÜ. Fen ve Mühendislik Dergisi, 8(2)-96-107.
2. **Seymen, M., Türkmen, Ö., Paksoy, M.,** (2010). Ilgın’da Sebze Tarımı Potansiyeli Ve Geliştirme Olanakları. I.Ulusal Ilgın Sempozyumu, 30 Haziran- 2 Temmuz, Konya, syf: 581-585.
3. **Abak, K., Düzyaman, E., Şeniz, V., Gülen, H., Pekşen, A., Kaymak, HÇ.,** (2010).Sebze Üretimini Geliştirme Yöntem ve Hedefleri. Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi.
4. **Paksoy, M., Türkmen, Ö., Direk, M.,** (2008).Çumra’da Sebze Tarımı Potansiyeli ve Geliştirme Olanakları. Çumra Sempozyumu 9-10 Mayıs 2008, syf:221-228.
5. **TÜİK,** (2015). TÜİK. İnternet verileri (Erişim tarihi: 29.03.2016)
6. **Anonim,** (2016). <http://www.netkayit.com/Konya/Konya-Eregli/Harita/> (Erişim Tarihi: 29.03.2016)
7. **Bozyiğit, R., Güngör, Ş.,** (2011). Konya Ovasının Toprakları ve Sorunları. Marmara coğrafya dergisi. 24, 170-200.
8. **Taş, İ., Yıldırım, YO., Özkay, F., Aras, İ.,** (2013). Konya Ovasında Su Kalitesi Ve Toprak Tuzluluğu. Ulusal Kop Bölgesel Kalkınma Sempozyumu 14-16 Kasım 2013
9. **Anonim,** (2015). Konya meteoroloji genel müdürlüğü arşivi. (Erişim tarihi: 25.03.2016).